

Feltárások az óbudai Hajógyári-szigeten 2009-ben

(Budapest, III., Hajógyári-sziget,
Hrsz.: 23798/1, 23798/3, 23796/7)

2009. március 19 – október 2. között az Álomsziget 2004 Ingatlanfejlesztő Kft. megbízásából próbafeltárásokat végeztünk az óbudai Hajógyári-szigeten. Az idei feltárások a 2006-2007 telén folytatott geofizikai felmérések (HAVAS 2008), és a 2007-2008. év folyamán elvégzett próbafeltárások (HAVAS-TÉZER 2009) szerves folytatását képezték, így továbbra is az óbudai Nagy-sziget déli részén, vagyis az Álomsziget beruházás tervezett központi területén dolgoztunk, ahol mintegy 101059 m² területet terveznek részfállal körülvenni.

A feltárások idén három munkaterületen folytatódtak, három különböző lelőhelyre irányultak. A 2008-ban már nagyobb felületen érintett Árpád-kori, 11-13. századi falu (5. lelőhely, 1. munkaterület) újabb, 1017 m²-ét volt lehetőségünk feltárni (2009. augusztus 18 – október 2.) a 2008. évi kutatás közvetlen nyugati szomszédságában. A 3. számú, római, középkori és őskori objektumokat tartalmazó lelőhelyen idén 3969 m² feltárását végeztük el (2009. március 25 – június 2.). Csaknem teljes egészében bontakozott ki előttünk a 2. lelőhely (4. munkaterület, 8130 m² 2009. március 19 – szeptember 29.) középkori, 13-16. századi birtokközpontja. Utóbbi lelőhelyen a feltárás megtartandó, bemutatásra javasolt régészeti emlékeket

Excavations on Dockyard Island in Óbuda in 2009

(Budapest III, Dockyard Island,
Lrn: 23798/1, 23798/3, 23796/7)

Between March 19 and October 2, 2009, test excavations were conducted on Dockyard Island in Óbuda, commissioned by Álomsziget 2004 Ingatlanfejlesztő Kft. This excavation represented the organic continuation of the geophysical surveys carried out in the winter of 2006-2007 (HAVAS 2008) and the test excavations conducted in 2007-2008 (HAVAS-TÉZER 2009). Work continued on the southern part of Nagy-sziget (Large Island) of Óbuda, the central area of the future Álomsziget investment, where a territory of about 101059 m² would be surrounded by a slurry wall.

Three different sites in three work areas were excavated this year. Another 1017 m² of the Árpadian period 11th-13th century village were unearthed (site no. 6, work area no. 1, August 18 – October 2, 2009) directly west of the large territory that had been investigated in 2008. This year, 3969 m² were uncovered at site no. 3. Roman period, medieval and prehistoric features were revealed (March 25 – June 2, 2009). The medieval 13th-16th century estate center at site no. 2 (work area no. 4, 8130 m²; March 19 – September 29, 2009) was nearly completely uncovered. This site has yielded archaeological remains that have been proposed for preservation and exhibition including two medieval buildings with walled cellars. (Fig. 1)

is eredményezett két középkori, kifalazott pincével ellátott épület formájában (1. kép).

A feltárások eredményeit az egyes korszakokra és munkaterületekre vonatkozóan az alábbiakban foglaljuk össze.

Őskor

Idén mindhárom kutatási felületen kerültek elő őskori leletek. Leginkább összefüggő, és a 2007-2008. évi feltárásokat is figyelembe véve, már jelentősebbnek nevezhető eredményeket az 1. munkaterületen (5. lelőhely) értünk el. Az idei feltárás áttörést jelentett a terület őskori (középső rézkor, Ludanice-kultúra kései időszaka) használatának megismerése terén, hiszen a 2007. évi egy, majd 2008. évi újabb egyetlen gödör után, immár négy, csoportot alkotó, eltérő méretű és leletgazdagságú, azonban azonos korú gödört tárhatunk fel. A 120-300 cm átmérőjű, 40-50 cm mély, kerekded vagy ovális beásások, melyek a 2008. évi gödör déli szomszédságában fekszenek, változatos leletanyagot adtak. Számos, részben összeilleszthető kerámiatöredék (fazék, tál, csőtalpas edény) mellett pattintott kőeszközök és készítési hulladékok, rézhuzalból kialakított horog, spirál voltak a legkiemelkedőbb leletek (2. kép).

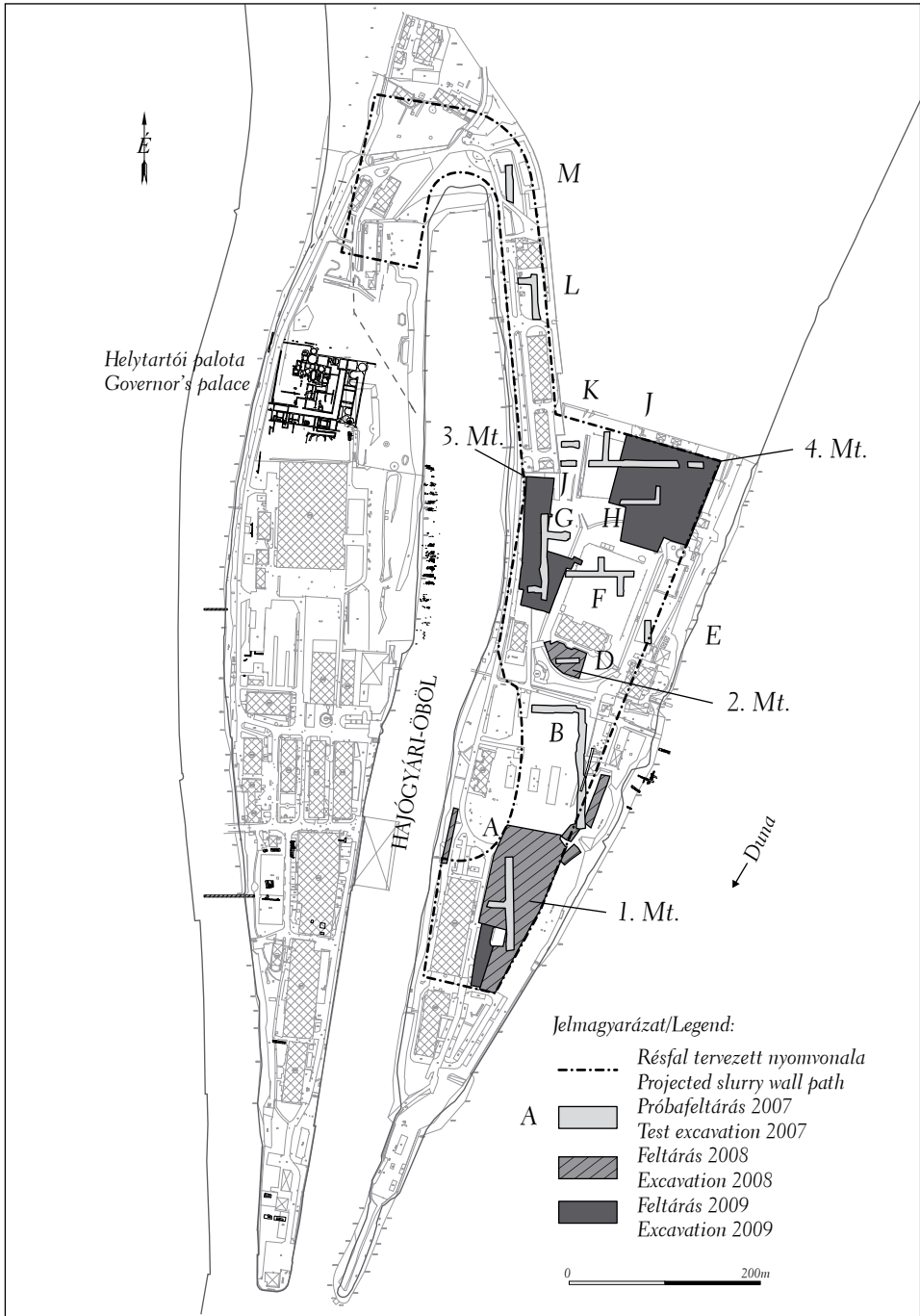
Az idei feltárás középső és déli részén ismét nagyobb felületeken dokumentálhattunk a korszakhoz kapcsolódó szórványleleteket. Az egykori terepfelzárkán szórványosan szétterülő kerámiatöredékek és kagylóhéjak alatt azonban objektumokat idén sem találtunk. A déli metszet közvetlen közelében idén is rábukkantunk egy helyben összerokadt, díszítetlen edény töredékeire, amit a múlt évi leletekhez hasonlóan nem övezett beásásra utaló folt. Mivel hamvak nem kerültek elő, urnasír-

In the following, the results of the excavations will be summed up by period and work areas.

Prehistory

This year, prehistoric finds were found in all three excavation surfaces. The most comprehensive and significant results, also based on the 2007-2008 excavations, came in work area no. 1 (site no. 3). This excavation brought a breakthrough in the investigation of the prehistoric land use of the region (middle Copper Age, late phase of the Ludanice culture) since besides a single pit from 2007 and yet another from 2008, a cluster of four coeval pits of diverse measurements and find numbers were uncovered. A varied find material was recovered from the 40-50 cm deep, round or oval pits with diameters ranging from 120 to 300 cm, which lay south of the pit unearthed in 2008. Beside numerous, partly refittable shards (pots, bowls, hollow-pedestalled bowls), flaked stone tools and waste, a hook and a coil made from copper wires were among the notable finds. (Fig. 2)

Stray finds from this period could again be documented over large surfaces in the central and southern parts of the excavation territory, but no features could be discovered under the scattered accumulations of shards and bivalve shells. The fragments of an collapsed, undecorated vessel were found in primary position next to the southern cross-section but no pit discoloration appeared around it. The same thing had been observed with the finds recovered last year. As no ashes were found, this phenomenon cannot be interpreted as an urn burial although it may be some kind of offering vessel. The carefully placed, collapsed on-the-spot vessel found in the



1. kép: A 2007-2009. évi feltárások összesítő helyszínrajza
Fig. 1: Summary map of the excavations, 2007-2009

2. kép: Horog végződésű
rézspirál töredékei (középső
rézkor)

Fig. 2: Fragments of a hook-
terminal copper coil (Middle
Copper Age)



ként nem interpretálhatjuk a jelenséget, esetleg áldozati edényre gondolhatunk. Az idén délen, múlt évben pedig keleten talált, gondosan elhelyezett, helyben össze-roppant edények talán a telep periferiáit, míg a gödrök és a felszíni leletszóródás a telep központját, belső területét jelzik.

A 3. munkaterület (3. lelőhely) középső és délkeleti részén szórványos, rétegből előkerült kerámiatöredékek jelezték a terület középső rézkori időleges használatát, illetve északon két újabb gödör egy-egy előkerült lelettel talán szintén ehhez a korszakhoz köthető.

A 4. munkaterület nyugati szélén a 3. területen tapasztaltnál hasonló módon szórványos őskori kerámiák is kerültek elő rétegből, de határozott objektum itt sem volt korszakhoz köthető. (Az őskori leletanyag meghatározásáért Horváth Lászlónak és Virág Zsuzsannának tartozunk köszönettel.)

Római kor

Az előzetes várakozásoknak megfelelően az elmúlt három ásatási év során tapasztalt legösszefüggőbb, római ob-

south this year and the one found in the east last year perhaps marked the peripheries of the settlements, while the pits and the scattered surface finds indicated the interior areas, the center of the settlement.

Scattered shards from the same layer indicated temporary land use in the middle Copper Age in the central and southeastern parts of work area no. 3, and two more pits in the north, with a find each can perhaps also be dated to this period.

Similarly to work area no. 3, scattered prehistoric shards were recovered from the layer on the western edge of work area no. 4 although no definite feature could be associated with this period. (I am grateful to László Horváth and Zsuzsanna Virág for the identification of the prehistoric find material.)

Roman period

As expected, the most coherent system of Roman features observed during the last three excavation seasons was unearthed in work area no. 3. The interpretation of the uncovered phenomena, however, is still

jektumokból álló rendszer feltárását a 3. munkaterületen végezhettük el. A feltárt jelenségek értelmezése azonban továbbra is problematikus, a lelőhely kisebb intenzitása, és a leletanyag kis mennyisége csak óvatos következtetések levonását teszi lehetővé.

A római jelenségek zöme a munkaterület déli, enyhén kiemelkedő részén csoportosul, itt a lelőhely szerkezetét több, 2-3. századra keltezhető, egyes szakaszain már 2007-ben érintett árok határozza meg. Az árkok kelet-nyugati és észak-déli szakaszokból alkotnak összetett rendszert, melynek pontos rendeltetése továbbra sem határozható meg (3. kép). Az egyenetlen, időnként hirtelen változó árokmélység vízvezetést nem tett lehetővé, ilyen funkcióra a betöltés szerkezete sem utalt. Ugyanakkor az 1 m körüli átlagos szélesség, 20-40 cm mélység védelmi funkcióra nem elég, de ennek az olykor igen rövid szakaszokból álló, sarokpontoknál nyitott alaprajz is ellentmond. Épületalapozás a rendszer szabálytalan szögei, girbegurba vonalai miatt nem merül fel. A kevés, job-

problematic: the lower density of habitation at the site and the low number of finds permits only cautious conclusions to be drawn.

The majority of the Roman phenomena clustered in the southern, slightly elevated part of the work area, where numerous ditches from the AD 2nd-3rd centuries, a few stretches of which had already been found in 2007, defined the structure of the site. The ditches form a complex system of east-west and north-south running segments. Their exact function cannot be identified. (Fig. 3) Their uneven, sometimes abruptly changing depths would not have permitted their use as drainage ditches nor did the fill support this supposition. At the same time, their average width of 1 m and depths of 20-40 cm were inadequate for them to have been parts of defense works while their ground plan comprising sometimes very short stretches and open corner points also refutes this idea. They could not be part of a building foundation because of the irregular angles and the curved lines. Judged from the



3. kép: A 3. munkaterület római árokrendszere (kiemelve)
Fig. 3: Roman ditch system in work area no. 3 (marked)

bára egy-egy nagyobb kerámiatöredékből és egy 2. századi bélyeges téglából álló leletanyagot is figyelembe véve leginkább kertészeti, esetleg gazdasági, mezőgazdasági területhasználatra gondolhatunk.

Utóbbi összefüggésre utalhat az árkokat kiegészítő nagyszámú cölöplyuk is, melyek a legdélebbi és legészakabbi római árok által határolt területen belül csoportosulnak. Az alacsony dombként kiemelkedő, legintenzívebb lelőhelyrészt ezek a cölöplyukak nyugaton kettős, keleten egyedül álló szabályos sorban határolják, a cölöpsorokban az egyes oszlophelyek 3-4 m távolságban helyezkednek el. Számos további cölöplyuk rendszerbe nem foglalható, de jelezheti a terület valamilyen ideiglenes kiépítését, rendezését. A szélesebb koncepció mentén történő területrendezést már csak az a tény is megkövetelhetné, hogy ez a helytartói palotakomplexum főhomlokzatának déli részével szemben elhelyezkedő partszakasz.

A 3. munkaterület északi részén, mind nyugati, mind pedig északi irányban túlnyúlik a feltárt terület határain egy észak-déli, sűrű cölöpsorból és hozzá kapcsolódó további cölöplyukakból álló rendszer, mely talán hosszúkás, barakkszerű épületként értelmezhető. Biztos keltezés ugyan nem adható az építményhez, de az egyik cölöplyukból előkerült cipőszeg talán a római korra utalhat. Három, szórványként előkerült bronz övcsat, illetve verettöredék, rövid idejű katonai területhasználat lehetőségét is felveti.

A lelőhely déli folytatódását, túlnyúlását az ideji 3. munkaterület határain jól jelzi a legdélebben előkerült, több mint 2 m átmérőjű, 50 cm mély, igen gazdag leletanyagot adó szemétdödör. A gödör betöltésében tipikus háztartási hulladékot, állatsontokat, égett csont- és kerámiatöre-

poor find material composed of a few large shards and a stamped brick from the AD 2nd century, it seems likely that this area was used in horticulture or filled some other economic function as agricultural land use.

The large number of postholes that complement the ditches support the last idea. They cluster in the southernmost and northernmost territories enclosed by the Roman ditch. The low knoll of the most intensively occupied part of the site is bordered by a double row of postholes in the west and a single regular row of postholes in the east that follow each other at a distance of 3-4 m. Numerous other postholes do not form a system but may mark some kind of temporary development on the territory. The fact that this stretch of the bank faced the southern part of the façade of the proconsul's palace complex could in itself have required the development of the territory following a general concept.

A system of a north-south running row of densely distributed postholes and other related postholes extends over the borders of the uncovered territory in the northern part of work area no. 3 both in a westerly and northerly direction. These postholes may perhaps be interpreted as an elongated barrack-like building. This building cannot be evidently dated, although a boot nail found in one of the postholes suggests they date to the Roman period. Three stray bronze belt buckles and mount fragments suggest that, for a short period, the army may have used the territory.

The southernmost feature of the site, a 50 cm deep refuse pit with a diameter of more than 2 m with a rich find material in it indicates that the site continues in a southern direction, extending over the



4. kép: Leletek a 3. munkaterület római kori személgödörének anyagából

Fig. 4: Finds from the Roman period refuse pit in work area no. 3

dékeket, import-, asztali- és házi kerámiák összeállítható töredékeit, ép firmamécsest, üvegedény töredékeket találtunk (4. kép). A közelben már a déli metszet alá nyúlt egy másik, kisebb, szintén római leleteket adó gödör.

Az 1. és 4. munkaterületeken a római kort idén is csak másodlagos összefüggésben, a középkori telep-objektumokban, vagy szórványként előkerült késő római érmek, valamint kőfaragványok és téglatöredékek képviselték. A másodlagos vagy többedleges kontextusból előkerült római leletek közül mindenképpen kiemelt figyelmet érdemel a 4. munkaterületen előkerült 1. századi sírsztélé felső részének töredéke (5. kép), valamint ugyanitt, a középkori lelőhely fölé a 20. században deponált, a helytartói palotából származó, nagymennyiségű festett vakolattöredéket és mozaikszemeket tartalmazó talajréteg.

Középkor, újkor

Az 1. munkaterületen (5. lelőhely) a 2008. évi kutatás déli részének közvetlen nyugati szomszédságában, újabb, 1017 m² felület megnyitására volt lehetőségünk. Mint ahogy ezt már tavaly is láttuk, az Ár-

edge of work area no. 3. The fill of the pit contained typical household refuse: animal bones, burnt bone and ceramic fragments, refittable fragments of imported goods, tableware and household ceramics, an intact firma lamp and fragments of glass vessels. (Fig. 4) Not far from it is another small pit containing Roman period finds that extended under the southern cross-cut.

In work areas nos. 1 and 4, the Roman period was represented, this year as well by late Roman coins, carved stone fragments and brick fragments found in secondary position in medieval settlement features or as stray finds. Among the Roman finds found in secondary or multiple contexts in work area no. 4, a fragment of the upper part of a AD 1st century stele (Fig. 5) and also a large number of painted plaster fragments and tesserae from the proconsul's palace collected from the soil layer deposited over the medieval site in the 20th century.

Middle Ages, Early Modern Age

A surface of 1017 m² was opened next to the southern part of the 2008 excava-

pád-kori település déli részén egy ön-
mágában is zárt, a falu központjánál jóval ké-
vésbé intenzív egység helyezkedik el. Talán
ennek is köszönhető, hogy az idei feltárás
során nem találtunk újabb házat vagy lakó-
objektumot. A területet kisebb és közepes
méretű, többnyire észak-déli irányú árok
uralják, melyek jól kiegészítik az eddig
megismert árokrendszert, ugyanakkor egy
dél felé és négy nyugat felé továbbfutó árok
jelzi a telep további kiterjedését a feltárá-
si terület határain túl (6. kép). A 2008-ban
feltárt legdélebbi gödörház nyugati szélét
az idei feltárás során bontottuk ki. A ház
közvetlen közelében egy észak-déli, és egy
kelet-nyugati árok találkozási pontját is
megtaláltuk, utóbbi árokról már tavaly be-
bizonyosodott, hogy vágja a ház betöltését.

A legdélebbi területrészen egy kisebb,
földbe mélyített, északnyugat-délkeleti
irányú, délkelet felé nyíló sütőkemencét
tártunk fel, az önálló, házon kívüli kemen-
cék száma a telepen még ezzel együtt is
relatív kevés.

A 2008. évi feltárás nyugati szélén ta-
lált cölöpszerkezetes épület közvetlen déli

tion territory in work area no. 1 (site no.
5). As observed last year, a closed unit,
much less intensively inhabited than the
village center, can be found in the south-
ern part of the Árpád period settlement.
This may be why no new houses or dwell-
ings were found this year. The territory
was covered with small and medium large,
generally north-south running ditches
which complement the already recognized
ditch system. A ditch running towards the
south and four ditches to its west indi-
cate the further extension of the settle-
ment over the borders of the excavation
territory. (Fig. 6) The western edge of the
southernmost semi-subterranean house
unearthed in 2008 was uncovered this
year. The meeting point of a north-south
and an east-west running ditch was also
unearthed next to the house. The latter
was found last year where it intersected
the house fill.

A small, northwest-southeast oriented
baking oven was found in the south-
ernmost part of the territory. It was dug
halfway into the ground with its mouth



5. kép: 1. századi
sírsztélé töredéke
Fig. 5: Fragment of
the AD 1st century
grave stele



6. kép: Az 1. munkaterület középkori árokrendszere
Fig. 6: Medieval ditch system in work area no. 1

szomszédságában, de még az itt keresztülhaladó, szélesebb kelet-nyugati ároktól délre is további cölöplyukakat találtunk, melyek egy része ugyan rendszert alkot (észak-déli és kelet-nyugati sorok), de újabb épület alaprajzát egyelőre nem rekonstruálhattuk. Nem zárható ki az sem, hogy az oszlopok egy része karámokhoz, kerítésekhez tartozott.

A már említett 2008. évi cölöpszerkezetes épület déli részén és környezetében ipari tevékenységre utaló nyomokat találtunk, az előző feltárási szezonban előkerült paticsos, vashulladékös zónának a déli folytatását, ahol további, nagyobb felületen szétterített paticсот dokumentálhattunk.

A 3. munkaterületen (3. lelőhely) a római kori objektumokon kívül a késő középkortól a 19. századig legalább négy további területhasználati periódust különíthettünk el, délkeleten pedig kiterjedt modern bolygatás semmisített meg korábbi jelenségeket.

Elsőként a 19. század közepén – második felében kivitelezett nagyarányú feltöl-

opening to the southeast. The number of outdoor ovens is relatively very low in the settlement even including this item.

Further postholes were found next to the southern edge of the post-structure house unearthed in 2008 on the western edge of the excavation territory and even south of the broad east-west running ditch that intersected this territory. A few of them formed a system (north-south and east-west running rows) although the ground plan of a new building could not yet be reconstructed. A few of the postholes may be parts of corrals or fences.

Traces suggesting industrial activity were found in the southern part of the above-mentioned post-structure building from 2008. This area was the southern continuation of the zone of daub and iron waste uncovered in the previous excavation season when another large surface of spread daub could be documented.

Besides the Roman features, at least four more periods of land use could be differentiated dating from late medieval times to the 19th century in work area no. 3. In

tés szintje alól induló, 19. század első felére keltezhető, sóderes betöltésű árkokkal, és az árkokból kihányt földből kialakított töltésekkel szembesültünk. Az árok több, a Hajógyári-öböl partjával párhuzamos vonalban, nagyjából észak-déli irányban haladnak végig a munkaterületen, profiljuk szögletes, függőleges oldalakkal és egyenes aljjal. Mivel az árkokat a történeti humuszba mélyítették, aljuk több helyen régészeti jelenségeket is érintett. Árok és töltések ezen rendszerét leginkább árvízvédelmi rendeltetésűnek látjuk, egyben földutak víztelenítését is lehetővé tették.

A következő területhasználati periódust a lelőhely legintenzívebb, a terepből enyhén kiemelkedő déli részének közepén dokumentálhattuk, itt öt nyugat-keleti csontvázas sírt találtunk, melyek észak-déli sírsort alkotnak. Keltezhető melléklet csupán egy sírban volt, itt egy 17. század végére, 18. század elejére datálható kis méretű, nyakban viselt bronz feszületet találtunk. A többi sírből csupán a viselethez tartozó bronzhuzalból hajlított franciakapcsok kerültek elő. Kisebb bolygatás a legdélebbi sírt érte egy modern vízcső-fektetés során, egyéb tekintetben a sírok sekély voltak ellenére is viszonylag épen maradtak. A temetkezések rétegtani elhelyezkedése azt mutatta, hogy nemcsak a római kori árkoknál, hanem a már 2007-ben érintett észak-déli irányú cölöpároknál is későbbiek.

A 2007. évi feltárás során talált két, egymással közel párhuzamos, csaknem az egész területen végighaladó keskeny árok értelmezésében fordulatot hozott az idei munka, több relatív rétegtani megfigyelés segítette a keltezés pontosításában. Az újonnan feltárt területen több helyen egyértelműen megfigyelhető volt, hogy a nyugatabbi, teljes szakaszán cölöpárok

the southeast, a large modern disturbance destroyed earlier archaeological phenomena.

First, ditches filled in with gravel and embankments built from the earth removed from the ditches in the first half of the 19th were encountered. These ditches started from under the level of large-scale landscaping works from the middle of the 19th century. The ditches ran parallel to the bank of Dockyard Bay across the work area in more than one line, more-or-less, in north-south directions. Their profiles were angular with vertical walls and flat bottoms. As the ditches were dug into the historical humus, they touched a few archaeological phenomena. This system of ditches and embankments has been interpreted as part of flood defense work, which, at the same time, served to drain the dirt roads.

The next land use period was documented in the most intensively occupied area, the center of the slightly elevated southern part of the site. Five west-east oriented inhumation burials were found here forming a north-south oriented row. Only a single grave contained a find that could be assigned a date, a small bronze crucifix meant to be worn suspended around the neck and dated from the end of the 17th and the beginning of the 18th century. Only French hooks bent from bronze wires attached to the dresses were found in the remainder of the graves. The southernmost grave had been slightly disturbed by a modern water pipe; otherwise the graves were relatively intact despite being shallow. The stratigraphic position of the graves showed that they were later in date than the Roman period ditches and the north-south directed post ditch discovered in 2007.

kialakított vonulat vágja a római kori árkokat. Ez a cölöpárok a 2007. évi 'G' szonda északi végétől északra derékszögben keletre fordul, és a másik, sekélyebb keskeny árkot vágva halad tovább a feltáráásra előkészített területen kívülre. A cölöpárkot a sírok már vágják, az enyhén kiemelkedő területészen az árok vonala is kissé megtörik délnyugat felé a partot követve, majd a síroktól délre kisméretű (gyalogos) kapu szakítja meg, ezután tovább haladva délen megint csak túlfut a feltárási területen. A keletkebbi árkokcska a lelőhely déli, intenzív részének északi peremén összecsatlakozik egy másik hasonló, kelet-nyugati árokkal, amely nyugat felé fut ki a feltárási területről. Mivel a két árok betöltéséből idén kisebb mennyiségű középkori leletet is gyűjthettünk, és jellegüket tekintve elsősorban a szomszédos középkori lelőhely legkésőbbi periódusához kötődő, észak-déli, kelet-nyugati árkaival vethetőek össze, leginkább a 16-17. század közötti keletkezést tartjuk lehetségesnek. Mivel az árkokhoz egyértelműen kapcsolódó egyéb jelenségeket idén sem azonosíthattunk, elsősorban mezőgazdasági területek határait jelölhették.

Késő középkori leletanyagot adott a lelőhely déli, intenzív részének nyugati oldalát elfoglaló négy nagyobb beásás is. Ezek méretükben, alakjukban igen változatos képet mutatnak. A legnagyobb, több mint 6 m átmérőjű, 2 m mély, tölcseres gödör leginkább homok kitermelésére lehetett alkalmas, viszonylag kevés lelet került belőle elő. Tőle északra két másik, amorf, tagolt, változatos aljú, ismeretlen rendeltetésű, talán szintén anyaggyerő gödröt találtunk, délre pedig egy téglalaphoz közelítő, nyugat-északnyugat – kelet-délkeleti irányú, részben bedöngölt, egyenes aljú objektumot tártunk fel. Utóbbi gazdag ké-

This year brought a change in the interpretation of the two, more-or-less, parallel, narrow ditches found in 2007, which crossed nearly the entire territory. A series of stratigraphic observations helped to date them exactly. It became clear in several parts of the territory unearthed this year that the westerly ditch that had posts along its entire length, intersected the Roman period ditches. This post ditch turned east at a right angle by the northern end of test cut 'G' of 2007 and continued beyond the excavation territory after having intersected the other shallower, narrow ditch. The graves already intersected the post ditch. The line of the ditch broke somewhat towards the southwest on the slightly elevated territory where it followed the bank with a small (pedestrian) gate broke the line of it south of the graves. From there the ditch continued toward south and running beyond the excavation territory. The small easterly ditch intersected with another similar, east-west oriented ditch by the northern edge of the southern, more intensively occupied area of the site which passed beyond the excavation territory in the west. As this year a few medieval finds could be collected from the fills of both ditches, and as their character is comparable with the north-south and east-west running ditches from the latest period at the neighboring medieval site, they most probably date to the 16th-17th centuries. Since no other phenomena could be evidently linked with these ditches, it seems likely that they probably marked the borders of cultivated territories.

The four large pits on the western side of the southern, more intensively occupied part of the site yielded late medieval finds. They revealed a varied picture in terms of their measurements and shapes. The

7. kép: A 4.
munkaterület
légifotója
Fig. 7: Aerial photo of
work area no. 4



ső középkori leletanyagot adott, kerámia-, üveg- és fémleleteket, köztük két érmet is. A gödör déli oldalán egy kisebb, kiégett, tűzhelyre utaló foltot is találtunk.

Nem volt datálható két, a munkaterület legdélebbi illetve keleti részén feltárt, párhuzamos, keskeny, sekély gödrökből, valamint ovális cölöplyukakból álló rendszer, melyek talán kertművelés nyomaiként értelmezhetőek. (H. Z.)

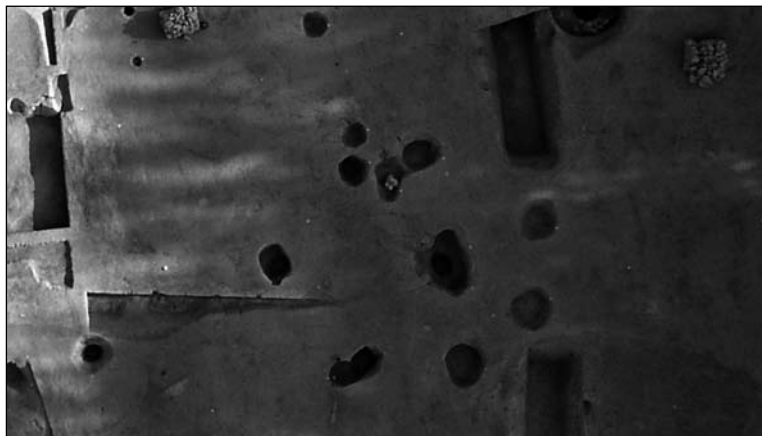
A 4. munkaterületen (2. lelőhely) 8130 m² megkutatására került sor, mely során egy többfázisú középkori település objektumait, egy valószínűleg középkori soros temető 8 sírját, s egy ezekhez valószínűleg nem köthető, magányos csontvázas sírt tártunk fel. A 2007-ben feltárt 'H' és 'J' szonda eredményei alapján kijelölt terület szerencsés módon a lelőhely teljes egészét magába foglalta (7. kép).

A település jellege alapján nem falu volt, valószínűleg egy nagyobb birtoktest központi része lehetett. Időben és térben is két részre bontható: egy korábbra keltezhető, nagyobb alapterületű telepet, és egy

largest, 2 m deep, funnel-shaped pit had a diameter larger than 6 m. Sand was probably extracted from it and it contained relatively few finds. North of it, two other, amorphous, segmented pits with variable bottoms were found. Their function is unclear although perhaps they were also sand pits. South of these pits was found a west-northwest running, more-or-less oblong feature with a flat, partly pounded down bottom. This pit yielded a rich late medieval find material including ceramic, glass and metal finds, among them two coins. A small burned spot, probably from a hearth, was found on the southern side of the pit.

It was not possible to date the two systems comprising parallel, narrow and shallow pits and oval postholes in the southernmost and the eastern parts of the work area. They may, perhaps, represent traces of horticulture. (Z. H.)

A territory of 8130 m² was investigated in work area no. 4 (site no. 2). Features from a multi-phase medieval settlement, 8



8. kép: A korábbi
árok bejárata
Fig. 8: Entrance of
the older ditch



9. kép:
Terménytároló pince
Fig. 9: Grain storage
cellar



10. kép: Kővel
falazott középkori
pince
Fig. 10: Medieval
cellar with stone
walls

későbbi, kisebb területen, kissé az előzőre ráfedve létesített egységet lehetett elkülöníteni.

A korábbi egységet egy nagyméretű, trapéz alakú, széles, mély árok veszi körül, mely feltöltési rétegei alapján hosszú időn keresztül vizesárokként funkcionált. Bejárata keleten volt, melyet kétoldalt az árok felső részén ívelt, alján szögletesedő lezárodás, és két nagyméretű cölöplyuk jelzett, egy szekér által éppen átjárható méretben (8. kép). (Ennek az ároknak került elő egy részlete a 2007-es 'J' szondában.) Az árkon belül, ill. közvetlenül hozzá kapcsolódva kívülről, különböző felszíni, faszerkezetes építményekhez tartozó cölöplyukak, kisebb vízelvezető árkok, gödrök, kővel falazott kutak, nagyméretű élelem- vagy terménytároló pincék/vermek kerültek elő (9. kép). Az árkon kívül, attól északra egy nagyméretű (19,8×6 m alapterületű), kőalapozású, az alapfal szélessége alapján fa felmenő falú épület maradványai kerültek elő, sajnos csak az alapozás legalsó kőszintjén. Szerencsés módon azonban a ház délnyugati sarkában lévő (7,8×4,6 m alapterületű), szintén kővel falazott pince fala helyenként 1,5 m magasságig megmaradt (10. kép). Mind a felmenő falak, mind pedig a pince falazása agyagba, földbe rakott, vegyes, többnyire mészkő anyagú volt. A kövek közt számos újrahasznosított római faragvány is találtunk, az omladékból kibontott darabok alapján pedig néhány téglát is tartóztatta a falazatot. A pincébe a házban belülről keletről, és kívülről, észak felől is vezetett altalajba vágott lépcsőjű lejárattal. A háztól keletre kővel falazott kút került elő, szerkezetileg hozzá tartozó, szintén kővel kirakott cölöplyukkal (11. kép). Az objektumokat nem egyszerre használták: Legkorábbra egy tárlóverem és egy kút keltezhető, mindkettőnek 13. századi volt

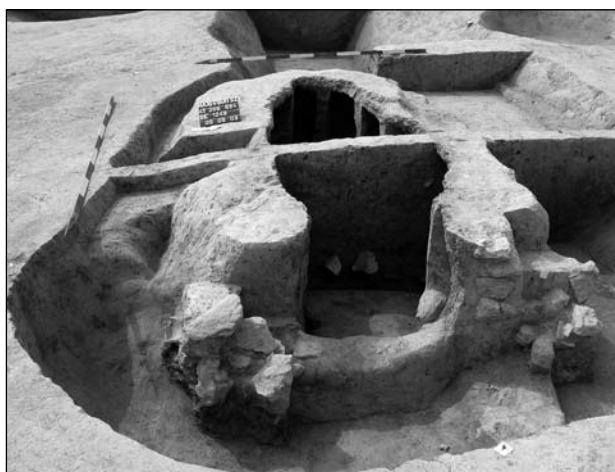
graves from what was probably a medieval row cemetery and an individual inhumation grave which did not seem to be linked with the cemetery were uncovered. The territory identified on the basis of results from test trenches 'H' and 'J' from 2007 luckily included the entire site. (Fig. 7)

The settlement was not a village but more like the center of a large estate. It can be divided into two parts both in time and space with a larger settlement dating from an earlier period and a smaller unit which somewhat overlapped it.

The earlier unit was surrounded by a large, broad, trapezoidal, and deep ditch, which, based on its fill layers functioned as a water ditch for a long period. Its entrance opened in the east. Its end, marked by two large postholes, was arched on both sides of the upper part of the ditch and angular at the bottom. The postholes enclosed a gap wide enough for a cart (Fig. 8). (Part of this ditch had been found in test trench 'J' in 2007.) Postholes of various over-ground timber-structure buildings, small drainage ditches, pits, masonry wells and large pits/cellars used for food or crop storage were found within the ditch or just next to it on the outside. (Fig. 9) The remains of a large (with a groundplan of 19.8×6 m) building with a stone foundation. Based on the width of the foundation wall there must have been vertical wooden walls were found to the north beyond the ditch. Regrettably, only the lowest stone row of the foundation was preserved. Luckily, however, the stone wall of a cellar (with a 7.8×4.6 m ground plan) in the southwest corner of the house survived in a few places up to a height of 1.5 m. (Fig. 10) Both the vertical walls and the walls of the cellar were made of mixed building materials: mostly limestone blocks laid



11. kép: Kővel falazott
oldalú kút
Fig. 11: Masonry well



12. kép: Kerámiaégető
kemence
Fig. 12: Pottery kiln



13. kép: 15-16. századi
árok és épületmaradvány
Fig. 13: Ditch and
building remains from
the 15th-16th centuries

a betöltése. Egy másik nagy, földbe ásott pince vagy verem, a betöltése alapján a 14. század első feléig volt használatban. Az legkésőbbi objektumokat (köztük az épületet és a kerítőárkot is) a leletanyag alapján a 15. század első felében töltötték be, de az említettek folyamatos használata is elképzelhető a 13. század végétől.

A korábbi településrész megszüntetése után az árok délkeleti szakaszának 15. századi betöltésébe nagyméretű, ovális alakú, kerámiaégetésre használt kemencét építettek. A kemence munkagödre nagy mennyiségben tartalmazta selejtes, gyengén égetett, azonos típusú vörös kerámiedények töredékeit (12. kép).

A későbbi egység a terület déli felén, kissé ráfedve a korábbi településre, jóval kisebb alapterületen létesült: a korábbihoz hasonló, de némileg sekélyebb, enyhén szilvamag alaprajzú kerítőárkot ástak, melynek szűkebb (kocsi által már nem járható) bejárata észak felé nézett, s betöltése alapján szintén vízesárok volt hosszú ideig. Ennek közepén, nagyjából azonos alapterületre épített, de két különböző épület maradványai kerültek elő (13. kép). A későbbi, kissé szélesebb falú ház alapozásának legalsó kősora, illetve helyenként csak falkiszédeése maradt meg, használatának idejéről semmit nem tudunk. Ennek belsejében, kissé eltérő tájolással egy szárazon rakott kövekből épült pince jó állapotú, közel másfél méter magasságban megmaradt falai álltak (9×8,10 m alapterületen), melyhez észak felől, a pincefalat visszabontva, később egy földbe vájt kamararészt toldottak. Építésének pontos ideje nem ismert, betöltése alapján pusztulása a 16. század közepére-második felére tehető, s ugyanebben az időben tölthették fel a hozzá tartozó árkot is. A pince felhagyása szerencsés módon nem járt a falak



14. kép: Román kori kőfaragvány töredéke
Fig. 14: Fragment of a Romanesque stone carving

in clay. Numerous secondarily used carved Roman stones were found among the stone blocks, and a few bricks must have give color to the wall based on items found in the debris. The cellar could be reached by stairs cut into the subsoil both from the house in the east and from outside to the north. A masonry well was found east of the house with a structurally linked post-hole, which was also walled-in with stones. (Fig. 11) The features were not in use at the same time. A storage pit and a well were the oldest features. Their fills date to the 13th century. Another large storage pit/cellar dug into the earth was used until the first half of the 14th century based on its fill. The oldest features (among them the building and the fencing ditch) filled in the first half of the 15th century based on the find material, although they may have been in continuous use from the end of the 13th century.

After the abandonment of the earlier settlement area, a large, oval pottery kiln was built into the 15th century fill

kiszedésével, vagy jelentősebb elomlásával. Azok közt a kövek közt, amelyek mégis beomlottak, szintén találtunk római kori faragványokat, az omladék alatt pedig több nagyobb kőtömb között egy 1. századi sírsztélé felső, reliefes része is fennmaradt az elhunyt ábrázolásával (5. kép). Ebből az omladékból került ki a terület egyetlen igazán jó minőségű román kori faragott kőve is, melynek közeli párhuzamai az óbudai prépostság anyagából ismertek (14. kép). A falazat anyaga itt is vegyes, főként mészkő, de kevés téglá itt is került a falakba, a fal szövete pedig a másik épület esetében megfigyeltnél jóval gondosabb, precízebb kivitelezésre utal, bár az alaprajz itt nem szabályos.

A feltárt terület északnyugati és délkeleti részén leletanyaggal nem keltezett, s mindkét kerítőárkon kívül eső, cölöpszerkezetes építmények nyomai kerültek elő.



15. kép: Középkori sír
Fig. 15: Medieval grave

of the southeastern stretch of the ditch. The working pit from the kiln contained a large number of shards from spoilt, poorly baked, red vessels of the same type. (Fig. 12)

The later unit was established on a much smaller ground surface somewhat overlapping the earlier settlement. A slightly shallower fencing ditch was dug with a ground plan resembling a plum pit. Its narrow entrance (not wide enough for a cart) opened to the north. Based on its fill, it also functioned as a drainage ditch for a long time. The remains of two building with approximately the same ground area were found at the center of the fenced-in area. (Fig. 13) The lowermost stone row or sometimes only the removed wall of the foundation of the later house was preserved. This foundation wall had somewhat broader walls. It is not known when it was in use. The well preserved dry-walled stone walls from a cellar stood to a height of nearly one and a half meters inside with a slightly different orientation (over a ground surface of 9×8.1 m). Later, the wall of the cellar was pulled down and a subterranean pantry was annexed to it in the north. It is not exactly known when it was built. Based on its fill, it was destroyed in the middle – second half of the 16th century, and its ditch must have been filled in at the same time. Luckily, the walls of the cellar were not pulled down and they did not collapse. Among the stones that had fallen in, we found carved Roman items and the relief-decorated upper part of a AD 1st century Roman grave stele lay among large stone blocks under the debris with the depiction of the deceased on it. (Fig. 5) The only really high quality Romanesque carved stone from the territory was found in the same debris. Its closest

A terület déli részén, két sorban jelentkező nyolc, nyugat-keleti irányítású sír pontosan nem datálható, egyetlen mellékletként egy jellegtelen bronz karikagyűrű került elő (15. kép). A stratigráfiai helyzet alapján (egy gyermeksírt a későbbi árok bolygatott) a korábbi település időszakához köthető a kis temető (melynek ez csak az el nem bolygatott részlete), valószínűleg a birtokközpont ellátásában részt vevők és családtagjaik számára létesült. A terület keleti oldalán, az egyik vízvezető árok fölött előkerült, szintén nyugat-keleti tájolású, melléklet nélküli sír – elhelyezkedése és a többi objektumhoz viszonyított helyzete alapján – inkább a 3. munkaterület déli részén előkerült sírokkal lehet kapcsolatban. (T. A.)

Havas Zoltán – Tóth Anikó

Irodalom/References:

HAVAS 2008 – Havas Z.: Szondázó kutatások az óbudai Hajógyári-szigeten (Test excavations on Óbuda (Dockyard) Island). Aqfüz 14 (2008) 24–39.
HAVAS–TÉZER 2009 – Havas Z. – Tézer Z.: Feltárások az óbudai Hajógyári-szigeten 2008-ban (Excavations on the Dockyard Island in Óbuda in 2008). Aqfüz 15 (2009) 30–43.

analogues come from the promontory of Óbuda. (Fig. 14) The walls were made from mixed stones, mostly limestone while a few bricks were also inserted in the wall structure. The execution of these walls was much more precise compared to the other house despite its irregular ground plan.

Traces of post-structure buildings were found outside both fencing ditches in the north-west and southeast parts of the uncovered territory but these could not be dated by find materials.

Eight west-east oriented graves were found in two rows in the southern part of the territory. They could not exactly be dated since the only grave furniture was a not particularly distinctive bronze finger-ring (Fig. 15) According to the stratigraphic position (the later ditch disturbed an infant's grave), the small cemetery (this was only a surviving fragment) could be connected with the earlier settlement phase. It was probably established for the persons who ran the estate center and their families. Another west-east oriented grave without grave furniture was found located over one of the drainage ditches on the eastern side of the territory. Based on its location and position compared to the rest of the features, it seems to have been related to the graves found in the southern part of work area no. 3. (A. T.)

Havas Zoltán – Tóth Anikó